

Språkvårdsspalten

VH 23/5-71

1

Är inte *ryssinna* ett bättre ord än *ryska* för en rysk kvinna? — Det tycker jag faktiskt inte. *Ryska* går efter samma mönster för kvinnobeteckningar som *engelska*, *svenska*, *finska* och många andra. Det tycks som om den typen vore den vanliga i fråga om nationer som ligger oss geografiskt nära. *Inna* finns i *grekinna*, *romarinna* — rätt sällsynta ord. Vi har alltså i *svenska* osv ord som betecknar en kvinna av en nation och ett likalydande ord för ett språk.

Detta lär dock inte välla några missförstånd. (Ett säreget fall är *fransyska* om en fransk kvinna. I äldre svenska kallades också språket *fransyska*.) *Ryssinna* är brukligt enbart i Finland, och det har framkastats att det kan vara bildat efter det motsvarande tyska ordet *Russin*.

Det kan hända att *ryssinna* är allmännast hos en äldre generation, men det är jag inte säker på.

2

Är det riktigt som jag har tyckt mig märka att våningar i ett hus betecknas annorlunda i Sverige än hos oss? — Det stämmer nog, i varje fall i fråga om språkbruket i mellersta och norra Sverige. Där räknar man med *bottenvåningen* = första våningen hos oss, *första våningen* = andra våningen i Finland osv. I skånsk svenska förekommer *första våningen* i samma betydelse som hos oss. Att *bottenplanet* kallas *bottenvåning* och inte är med i räkningen *första* osv finns ju också i andra språk, t. ex. engelsmännen *ground floor*, *first floor* osv. Hos oss möter beteckningen *bottenvåning* stundom i hissar, eftersom P (pohjakeros) betyder bottenplanet.

3

Måste det numera heta *käre vän*, *den gamle mannen*, med *-e* alltså? — Det är nog riktigt att *e*-formen är på frammarsch i Sverige, i skrift alltså, inte i tal. Det är bara sydsvenskar som har *e*-former i tal, t. o. m. i ett uttryck som *den förste april*. Emellertid är valet mellan *e*- och *a*-former ganska mycket en stillfråga. Uttryck som verkar högst vardagliga brukar ha *a*-form även i skrift, t. ex. *den gamla gubben*, *den otäcka pojken* o. dyl. — Hur ska vi ställa oss till tendensen? För det första finns det ett slags uttryck som stöter mig om de har *a*-form, nämligen om adjektivet, alltså ordet som anger egen-

● Professor Carl-Eric Thors — bland annat om den svenska mot-svarigheten till *lähiosoite*.

4

skapen, står ensamt: *den gamle* är en man, *den döde* likaså, men *den gamla* betecknar en kvinna. Här är det för min språkkänsla lika illa att låta *den gamla* beteckna en gubbe som det för oss alla är att säga *Karl den stora*. För det andra kan man gärna göra skillnad mellan *kära vän* (en kvinna) och *käre vän* (en man), t. ex. i överskriften i ett brev. Vad sedan de många andra fallen beträffar, kan man givetvis, om man så önskar, följa tendensen att bruka *-e*, men *a*-formerna tillhör ju vårt talspråk och kan svårligen utdömas. *E*-formernas *frammarsch i Sverige* är i och för sig en intressant företeelse. Den beror alldeles tydligt på »skrifttraditionens makt». Vad läget här beträffar, hoppas jag få fram material som visar det faktiska tillståndet.

Wilken är den svenska mot-svarigheten till det finska *lähiosoite*? — Det brukar på blanketter stå som en motsats till postanstalt, *postitoimipaikka*. Det är enligt min mening rimligt att på svenska tala om *närmare adress*, och detta uttryck brukar finnas på postblanketter.

Språkvårdsspalten har en tid iakttagit en nödtvungen tystnad. Nu går det igen bra att skicka frågor, som vanligt aningen till Vasabladets redaktion (märk kuvertet Språkvårdsspalten!) eller direkt till mig, adr. Knektvägen 3 C, 00400 Helsingfors 40.

VH 23/5-1971
Carl-Eric Thors